

PAŃSTWO A BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE POLSKI

Abstrakt

Celem niniejszego artykułu jest ukazanie roli państwa, jaką odgrywa i winno odgrywać, w zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w Polsce. Kwestia interwencjonizmu państwowego w gospodarce jest stałym dylematem w historii myśli ekonomicznej. W ostatnich latach coraz głośniej mówi się o tym, że państwo powinno wspierać wybrane sektory gospodarki, zwłaszcza te uznawane za tzw. strategiczne. Takim sektorem szczególnego zainteresowania polityków w Polsce jest energetyka. Mimo że nasz kraj wstąpił do Unii Europejskiej, gdzie zamierza się w coraz większym stopniu liberalizować życie gospodarcze, tworząc gospodarkę unijną bardziej konkurencyjną, to jednak sektor energetyczny opiera się procesom liberalizacyjnym. W obliczu niedawnych wydarzeń związanych z dostarczaniem gazu przez Rosję, coraz powszechniejsza jest opinia, że energetykę należy pozostawić w rękach Skarbu Państwa. Pojęcie regulacji w energetyce, jej zakres oraz tendencje zachodzące w Unii Europejskiej są głównym tematem niniejszej pracy.

Słowa kluczowe: energetyka, regulacja, bezpieczeństwo energetyczne, rynek energii elektrycznej

Wprowadzenie

Bezpieczeństwo energetyczne stało się w ostatnich latach jednym z najważniejszych priorytetów na świecie. Istotne znaczenie odgrywa ono w Unii Europejskiej, a w szczególności wśród państw nowoprzyjętych 1 maja 2004 roku. Energetyka, nieprzerwane dostawy nośników energii, nabrała na znaczeniu w ostatnim okresie, gdy ceny nośników energii na świecie zaczęły rosnąć, a dotychczasowi dostawcy energii, zaczęli używać surowce energetyczne jako element polityki międzynarodowej, zdobywania wpływów politycznych i wpływania na decyzje innych państw. Jest to zwłaszcza zauważalne w przypadku Rosji, która będąc głównym dostawcą gazu ziemnego dla państw europejskich, zaczęła używać ów nośnik energii jako element wywierania presji politycznej na państwa, które są w dużym stopniu uzależnione od dostaw rosyjskiego surowca. Podobnie rzecz ma się z ropą naftową, która stale drożeje, z uwagi na akcje zbrojne w Iraku i groźbę konfliktu z Iranem. Ponadto w ostatnich latach przyspieszeniu uległy przemiany i procesy liberalizacyjne na rynku energii elektrycznej w Unii Europejskiej. Wszystkie te kwestie sprawiają, że bezpieczeństwo energetyczne stało się jednym z najważniejszych priorytetów polityki gospodarczej wielu państw, a rządy zaczęły coraz powszechniej głosić potrzebę interwencjonizmu państwowego w sektorze energetycznym.

Potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego kraju sprawia, że państwo reguluje sektor energetyczny w Polsce. Problem roli państwa w sektorze energetycznym, w jakim zakresie dokonuje się ingerencja państwa w tym obszarze gospodarki w celu zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii dla odbiorców, jakie działania podejmują władze państwowe regulując omawiany sektor jest głównym celem pracy.

Pomoc publiczna państwa w Polsce

Interwencjonizm państwowy w życiu gospodarczym przybierał w historii różną postać. Obecnie ogranicza się on przede wszystkim do minimalizacji niekorzystnych skutków działania mechanizmu rynkowego poprzez odpowiednio do tego celu stworzone instytucje nadzorujące.

Zgodnie z definicją A. Kahna regulacja to działania podejmowane przez regulatorów, poprzez bezpośrednie nakazy rządowe, mające na celu określenie głównych aspektów struktury i działalności ekonomicznej przedsiębiorstw użyteczności publicznej. A. Kahn wyróżnia cztery dziedziny regulacji: kontrolę wejścia, kształtowanie poziomu cen, kontrola jakości i warunków świadczenia usług oraz zobowiązanie do obsługi wszystkich klientów pod pewnymi warunkami brzegowymi. (Kahn A.E., 1991, s. 2-3)

Ogólne instrumenty, które stosują władze państwowe w ramach polityki gospodarczej w odniesieniu do wszystkich sektorów gospodarki to: podatki i opłaty, odpisy amortyzacyjne, poręczenia i gwarancje Skarbu Państwa, finansowe instrumenty wspierania eksportu, Specjalne Strefy Ekonomiczne oraz pomoc publiczna. Instrumentem, który ukazuje w jakim stopniu mamy w danym kraju do czynienia z ingerencją państwa w sferę gospodarczą państwa jest pomoc publiczna dla przedsiębiorstw. Organem, który w Polsce korzysta z tego instrumentu jest minister właściwy do spraw gospodarki. Stosowanie pomocy publicznej ma głównie na celu udzielenie wsparcia finansowego przedsiębiorstwom w danym sektorze gospodarki, które mają złą kondycję ekonomiczną, a bez tej formy pomocy nie są w stanie skutecznie dokonać przekształceń restrukturyzacyjnych bądź nie mogą skutecznie konkurować na rynku. Należy jednak pamiętać, iż pomoc publiczna nie może zakłócać konkurencji na rynku i winna stymulować pozytywne procesy w wspomaganych przedsiębiorstwach i na rynku. Istotnym kierunkiem działań „pomocowych” Ministra Gospodarki i Pracy (MGiP) są (Raport o stanie przemysłu..., 2005, s. 157):

- restrukturyzacja górnictwa węglowego i niewęglowego,
- restrukturyzacja przemysłowego potencjału obronnego,
- promocja eksportu,
- wspieranie inwestycji,
- rozwój przedsiębiorczości.

Od 1 maja 2004 roku wszelka pomoc publiczna państwa dla przedsiębiorstw musi odbywać się w oparciu o prawo wspólnotowe i zostać zgłoszona do zatwierdzenia do Komisji Europejskiej¹. Jaka jest w Polsce wartość udzielanej pomocy publicznej przedsiębiorstwom² przedstawia tabela 1.

---

¹ Wszelkie procedury i zasady na jakich odbywa się pomoc publiczna jest określona w Rozporządzeniu Rady (WE) Nr 659/1999 z dnia 22 marca 1999 roku, ustanawiającym szczegółowe zasady stosowania art. 93 Traktatu Wspólnot Europejskich (D. Urz. WE L 83, 27.03.1999, s.1) oraz Ustawie z dnia 30 kwietnia 2004 roku o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej (D. U. Nr 123, poz. 1291). Poza tym duże znaczenie odgrywa art. 87 ust.1 traktatu Wspólnot Europejskich, który w UE zakazuje udzielania przedsiębiorcom przez państwo pomocy w jakiegokolwiek formie, jeśli grozi to zakłóceniem konkurencji lub niezgodna jest z regułami wspólnego rynku w obszarze wymiany handlowej.

² Od 2004 roku do pomocy publicznej nie wlicza się rolnictwa i transportu.

Tabela 1. Pomoc publiczna realizowana przez MGiP w Polsce w latach 2000-2004 (w mln zł).

Wyszczególnienie	2000	2001	2002	2003	2004
Pomoc publiczna ogółem, w tym:	1696,9	1267,6	987,6	1009,3	1020,3
górnictwo węglowe	1505,3	1123,2	823,1	809,9	875,3
górnictwo niewęglowe	-	85,7	65,4	75,2	73,2
hutnictwo żelaza i stali	34,5	25,4	2,4	2,2	-
przemysł koksowniczy	-	0,4	2,7	-	-
przemysł lekki	-	-	-	0,4	-
przemysłowy potencjał obronny	-	4,7	-	41,0	3,8
promocja eksportu	20,3	26,5	41,2	25,9	34,0
rozwój przedsiębiorczości ³	-	1,7	-	-	-
wspieranie inwestycji	-	-	52,8	54,7	34,0

Źródło: Raport o stanie przemysłu, Polska 2005, MGiP, Warszawa 2005, s. 158, dostępne na stronie internetowej Ministerstwa Gospodarki i Pracy, www.mgip.gov.pl.

Większość pomocy publicznej, udzielanej przez państwo dla przedsiębiorstw dotyczy górnictwa, a więc sektora związanego z bezpieczeństwem energetycznym Polski (około 98% elektrowni systemowych opalanych jest węglem). Należy dodać, że poza standardową pomocą publiczną, w górnictwie udzielana była dodatkowa pomoc ze strony innych organów na przeprowadzenie tam restrukturyzacji finansowej. I tak w formie udzielonych gwarancji kredytowych i poręczeń, umorzeń zobowiązań podatkowych czy wobec FUS, na sektor węglowy przeznaczono 17,5 mld zł w 2003 roku oraz 5,8 mld zł w 2004 roku.⁴

Warto tutaj podkreślić, iż w niedługim czasie będziemy mieli do czynienia z likwidacją tzw. kontraktów długoterminowych (KDT) w elektroenergetyce, które w latach dziewięćdziesiątych zostały zawarte pomiędzy elektrowniami i Polskimi Sieciami Elektroenergetycznymi S.A. w celu sfinansowania inwestycji modernizacyjnych związanych z redukcją emisji zanieczyszczeń. Szacuje się, że wypłata rekompensat producentom energii elektrycznej w związku z likwidacją KDT wyniesie w granicach 10-16 mld zł.⁵ Jeśli porównać powyższe wartości łącznej pomocy państwa z wielkością deficytu budżetowego Polski w ostatnich latach w granicach 30-40 mld zł, to można by stwierdzić, iż deficyt budżetowy jest w dużym stopniu spowodowany interwencjonizmem państwa w życie gospodarcze, a zwłaszcza energetykę i górnictwo.

Procesy restrukturyzacyjne w sektorze energetycznym

Poza ogólnymi instrumentami, stosowanymi przez państwo w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorstw, stosuje się również regulację wyspecjalizowaną, która głównie prowadzona jest w odniesieniu do sektora energetycznego. Regulacja w szerokim tego słowa znaczeniu oznacza całokształt działań, jakie podejmują władze państwowe w odniesieniu do tej części gospodarki. Są to wszelkiego rodzaju tworzone i prowadzone programy przekształceń restrukturyzacyjno-własnościowych oraz działania kontrolne prowadzone przez wyspecjali-

³ Od 2002 roku Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości przejęła zadanie udzielania pomocy publicznej dla małych i średnich przedsiębiorstw. I tak w 2002r. było to ok. 61 mln zł, w 2003r. 78,2 mln zł, zaś w 2004r. 71,9 mln zł.

⁴ Dane pochodzą z tabeli 3 w: Program polityki w zakresie pomocy publicznej na lata 2005-2010, 2005, s. 9.

⁵ Już od kilku lat rząd polski próbuje rozwiązać ten problem bezskutecznie. Obecnie wszelkie nowe pomysły rządowe napotykać na opór komisji Europejskiej, która uznaje owe rekompensaty za niedozwoloną pomoc publiczną.

zowany organ regulacyjny poprzez będące w jego gestii instrumenty. Organami, które regulują sektor energetyczny w Polsce są przede wszystkim Prezes Urzędu Regulacji Energetyki, Minister Gospodarki i Pracy oraz Minister Skarbu Państwa. Działania mające na celu zapewnić bezpieczeństwo energetyczne Polski, rząd podejmuje, poza wspomnianym wcześniej sektorem górnictwa węglowego, przede wszystkim w odniesieniu do sektora naftowego, gazowego oraz elektroenergetycznego. Wszelkiego rodzaju programy restrukturyzacyjne prowadzone są przez Ministra Gospodarki, prywatyzacyjne przez Ministra Skarbu Państwa, zaś wyspecjalizowana regulacja przez Prezesa URE.

Zmiany w sektorze górnictwa węgla kamiennego i brunatnego związane są głównie z obniżaniem zatrudnienia oraz poprawą rentowności. Górnictwo jest o tyle istotnym sektorem gospodarki, że węgiel jest podstawowym surowcem używanym w Polsce do produkcji energii elektrycznej. Dwie największe kopalnie węgla brunatnego z Turowa i Bełchatowa zostały przez Ministra Skarbu Państwa włączone w 2004 roku do utworzonego holdingu BOT – Górnictwo i Energetyka. Główne przemiany i trudności dotyczą zaś węgla kamiennego. Najpierw do 2002 roku prowadzono tam procesy restrukturyzacyjno-prywatyzacyjne według programu pt. „Reforma górnictwa węgla kamiennego w latach 1998-2002”, zaś od 2003 roku wedle „Programu restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w Polsce w latach 2003-2006, z wykorzystaniem ustaw antykrzysowych i zainicjowaniem prywatyzacji niektórych kopalń”, opracowanego przez Ministerstwo Gospodarki, który został przyjęty w listopadzie 2002 roku przez Radę Ministrów, a skorygowany w dniu 28 stycznia 2003r.⁶ Wszystkie te działania spowodowały zmniejszenie zatrudnienia o około 100 tys. osób, zaś wydobycia o ponad 30 mln ton rocznie. Kilka kopalń (tych najmniej rentownych) zostało zlikwidowanych, zaś reszta została przyłączona do Katowickiego Holdingu Węglowego S.A., Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A. lub połączona tworząc Kompanię Węglową S.A.. Spośród objętych restrukturyzacją podmiotów samodzielnie funkcjonują: KWK „Budryk” S.A., Lubelski Węgiel „Bogdanka” S.A., ZGE „Sobieski-Jaworzno III” Sp. z o.o. oraz ZGE „Janina” Sp. z o.o. Jak już wspomniano wcześniej procesy te wiązały się z bardzo dużą pomocą finansową państwa. Od 1998 roku przeznaczono około 30 mld zł ze środków publicznych. Obecnie górnictwo wykazuje duże zyski, choć w dużym stopniu związane jest to z dużym popytem na węgiel i jego wysoką ceną na rynkach światowych.

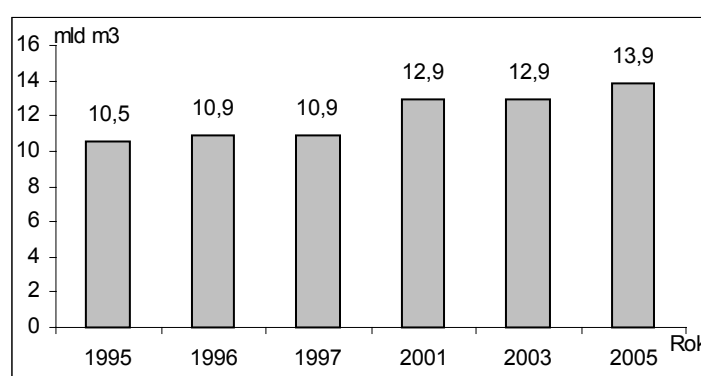
W sektorze naftowym w wyniku działań Skarbu Państwa funkcjonują dwa podmioty produkujące paliwa ropopochodne: PKN Orlen S.A. oraz Grupa Lotos S.A. Obie spółki są praktycznie pod kontrolą Skarbu Państwa, poprzez Naftę Polską S.A. Grupa PKN Orlen S.A. obejmuje obecnie po procesach konsolidacyjnych byłą Petrochemię Płock S.A., sieć stacji CPN S.A., Rafinerię Trzebinia S.A. i Rafinerię w Jedliczach S.A. W 1999 roku spółka została sprywatyzowana poprzez sprzedaż 30% akcji na Giełdzie Papierów Wartościowych, a w 2000r. sprzedano kolejnych 26% akcji. Głównym akcjonariuszem pozostał jednak Skarb Państwa. Grupa Lotos S.A. (była Rafineria Gdańska) została natomiast zasilona akcjami Rafinerii Czechowice SA, Jasło SA i Glimar S.A. W czerwcu 2005 roku spółka trafiła na Warszawską Giełdę Papierów Wartościowych. Ze względu na bezpieczeństwo energetyczne obecne działania państwa w odniesieniu do sektora naftowego ukierunkowane są na wzmocnienie pozycji ekonomicznej, zapewnienie dalszego rozwoju obu spółek oraz poprawę pozycji rynkowej (PKN Orlen S.A.) w regionie Europy Środkowo-Wschodniej.

Działania podejmowane przez państwo w stosunku do sektora gazowego to przede wszystkim przemiany organizacyjne PGNiG S.A., które jest monopolistą gazowym na polskim rynku, stworzenie konkurencji na rynku oraz próba dywersyfikacji dostaw gazu. Zgodnie z wymaganiami unijnymi w 2004 roku nastąpiło wydzielenie ze struktur PGNiG S.A.

⁶ W 2004 roku ów program został poddany weryfikacji i stworzona została strategia na kolejne 4 lata. Dokonane to zostało przez Radę Ministrów w dokumencie rządowym: „Restrukturyzacja górnictwa węgla kamiennego w latach 2004-2006 oraz strategia na lata 2007-2010”.

działalności przesyłowej i dystrybucyjnej poprzez powołanie PGNiG-Przesył Sp. z o.o., pełniącego funkcję Operatora Systemu Przesyłowego, jednak sieci przesyłowe nadal są własnością PGNiG. W październiku 2005 roku nastąpiła prywatyzacja PGNiG poprzez sprzedaż mniejszościowego pakietu akcji na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. Nadal jednak większość akcji jest własnością Skarbu Państwa. PGNiG S.A. zajmować ma się w przyszłości przede wszystkim wydobywaniem i magazynowaniem gazu ziemnego oraz hurtowymi dostawami gazu. Główne jednak działania prowadzone przez polski rząd w stosunku do rynku gazu są nakierowane na wybudowanie magazynów do przechowywania gazu oraz na zdywersyfikowanie dostaw gazu, w celu zapewnienia ciągłości dostaw tego surowca w sytuacji stale rosnącego popytu na ów nośnik energii.

Wykres 1. Zużycie gazu w Polsce w przeliczeniu na gaz ziemny wysokometanowy (w mld m³).

Źródło: Nowe rozmowy, stary projekt, „Rzeczpospolita” z dnia 12 maja 2006r., s. B2.

Polska blisko 70% gazu ziemnego importuje, głównie z Rosji, z czego około 90% poprzez umowy z Gazpromem, kontrolowanym przez władze rosyjskie. Ostatnie wydarzenia w Europie związane z wstrzymaniem dostaw gazu do byłych państw ZSRR spowodowały, że poważnie odczuła to także Polska oraz uwidoczniła się potrzeba uniezależnienia się od dostaw gazu rosyjskiego poprzez dywersyfikację dostawców gazu, zwiększenie wydobywania krajowego oraz rozbudowę magazynów do przetrzymywania rezerw. W celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego Polski w formie stabilnych dostaw gazu ziemnego, władze państwowe szukają usilnie wielu sposobów na zróżnicowanie jego dostaw. Rozpatrywane są trzy wersje: wznowienie budowy gazociągu z Norwegii przez Szwecję do Polski, podłączenie się do gazociągu Nabucco biegnącego przez Turcję oraz budowa na północy Polski gazoportu, czyli terminalu gazu skroplonego.

W sektorze elektroenergetycznym natomiast procesy restrukturyzacyjne prowadzone są już w zasadzie od lat dziewięćdziesiątych, kiedy to utworzono 33 zakłady energetyczne, Polskie Sieci Elektroenergetyczne oraz elektrownie i elektrociepłownie. Rząd ciągle zmienia koncepcję, jak ma wyglądać ów sektor gospodarki. Obecnie prowadzone działania to konsolidacja i prywatyzacja według nowego programu, który został przyjęty 27 marca 2006 roku. W podsektorze dystrybucji funkcjonuje osiem grup dystrybucyjnych (powstałych po procesach konsolidacyjnych zakładów energetycznych), w podsektorze przesyłu w 2004 roku nastąpiło wydzielenie z PSE S.A. Operatora Systemu Przesyłowego poprzez powołanie spółki PSE - Operator S.A., zaś w podsektorze wytwarzania stworzone zostały dwie dominujące grupy energetyczne PKE S.A. oraz BOT S.A. Jak dotąd sprywatyzowano dwie spółki dystrybucyjne (Stoen S.A. i GZE S.A.) oraz kilkunastu producentów energii elektrycznej (nadal jednak około 70% rynku jest własnością Skarbu Państwa). Obecne działania rządu w stosunku do sektora

elektroenergetycznego zmierzają do stworzenia dwóch dominujących grup energetycznych, poprzez konsolidację wytwórców energii elektrycznej z dystrybutorami. Owe grupy energetyczne pozostać mają w rękach Skarbu Państwa, jako zasób strategiczny, gwarantujący bezpieczeństwo energetyczne Polski. Program przemian podlega jednak wielu modyfikacjom, toteż ciągle nie wiadomo, jak będzie wyglądała elektroenergetyka. Zgodnie z „Programem dla elektroenergetyki” przyjętym 27 marca 2006 roku, utworzona ma zostać Polska Grupa Energetyczna (PGE) oraz wzmocniony PKE S.A.. PGE ma powstać na bazie holdingu BOT S.A., ZE Dolna Odra S.A., PSE S.A. oraz grup energetycznych L-5 (wschodnia Polska), dwóch łódzkich spółek dystrybucyjnych oraz Rzeszowskiego ZE, zaś do PKE S.A. przyłączona ma zostać Elektrownia Stalowa Wola i dwie grupy dystrybucyjne (Enion S.A. i Energia-Pro S.A.). Poza procesami konsolidacyjnymi planuje się całkowite wyodrębnienie Operatora Systemu przesyłowego ze struktur PSE S.A. oraz wydzielenie prawne działalności dystrybucyjnej od obrotowej w spółkach dystrybucyjnych. Ponadto przewidywane jest dokończenie sprzedaży już częściowo sprywatyzowanych przedsiębiorstw elektroenergetycznych, prywatyzację grup dystrybucyjnych oraz PKE S.A. i PGE (jedynie sprzedaż pakietu mniejszościowego). Wszystkie te działania mają zapewnić stabilność finansową i silną pozycję rynkową przedsiębiorstw elektroenergetycznych, co w konsekwencji ma owocować bezpieczeństwem elektroenergetycznym Polski.

Regulacja energetyki przez Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki

Podstawowym organem administracji państwowej, który dokonuje regulacji w sektorze energetycznym w Polsce jest Prezes URE, który został powołany na mocy Ustawy Prawo energetyczne (UPE). Prezes URE jest niezależnym organem regulacyjnym, a podstawowym celem jego działalności jest równoważenie ekonomicznych interesów przedsiębiorstw elektroenergetycznych i odbiorców energii elektrycznej oraz wspieranie rozwoju konkurencji w energetyce. Do zadań Prezesa URE, zgodnie z art. 23 pkt 2 UPE, należy:

- udzielanie bądź odmowa, zmiana i cofanie koncesji,
- zatwierdzanie i kontrola taryf energii elektrycznej, ciepła i paliw gazowych oraz cen węgla brunatnego,
- uzgadnianie projektów planów rozwoju przedsiębiorstw dystrybucyjnych i przesyłowych,
- kontrolowanie parametrów jakościowych dostaw i obsługi odbiorców w zakresie obrotu energią elektryczną i gazem,
- rozstrzyganie sporów,
- nakładanie kar pieniężnych,
- zbieranie, przetwarzanie i publikowanie informacji,
- kontrola kwalifikacji osób zajmujących się eksploatacją sieci elektroenergetycznych oraz urządzeń i instalacji.

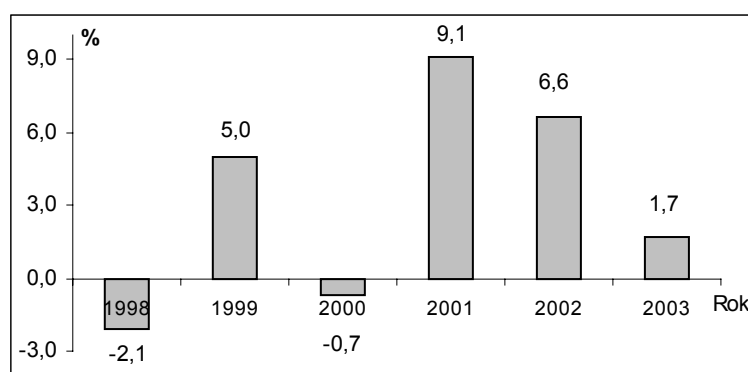
Jak można zauważyć po wachlarzu narzędziowym, którym dysponuje regulator, jego wpływ na rynek energii jest znaczny. Instrumenty będące w dyspozycji Prezesa URE umożliwiają mu kształtować poziom bezpieczeństwa energetycznego, czyli ciągle nieprzerwane dostawy energii po społecznie akceptowanych cenach. Sektorem, który najszybciej przechodzi przeobrażenia i wdrażane są mechanizmy rynkowe jest elektroenergetyka. Z punktu widzenia bezpieczeństwa energetycznego najważniejsze jest zapewnienie wystarczającej ilości mocy wytwórczych, stworzenie możliwości do jej przesłania oraz dostarczania po społecznie akceptowanych cenach. Wszystkie te cele może realizować Prezes URE. Dzięki koncesjonowaniu regulator dopuszcza na rynek jedynie stabilne i wiarygodne finansowo i technicznie podmioty, poprzez uzgadnianie projektów planów rozwoju przedsiębiorstw dystrybucyjnych i przesyłowych Prezes URE może decydować o poziomie inwestycji w sektorze, zaś taryfowanie służy do kontrolowania skali wzrostu cen i opłat za energię dla odbiorców końcowych.

Konieczność regulacji rynku energii wymusza nie tylko prawodawstwo krajowe ale również unijne. Dyrektywa 96/92/EC⁷ nałożyła na wszystkie państwa członkowskie obowiązek powołania niezależnej instytucji regulacyjnej, która na rodzimym rynku dokonywałaby regulacji dbając o bezpieczeństwo energetyczne i rozwój mechanizmów rynkowych. Prawodawstwo UE bardzo stanowczo nakazuje krajowym regulatorom dbałość o bezpieczeństwo energetyczne. Dyrektywa 2003/54/EC właśnie na ten aspekt kładzie główny nacisk. Zobowiązuje ona kraje członkowskie do monitorowania bezpieczeństwa zasilania i rozbudowy mocy wytwórczych oraz egzekwowania od przedsiębiorstw odpowiednio wysokiego poziomu bezpieczeństwa świadczonych usług elektroenergetycznych. Jeżeli przedsiębiorstwa elektroenergetyczne nie są skłonne do inwestycji w moce wytwórcze lub infrastrukturę sieciową, wówczas regulator ma prawo ogłosić przetarg na takie inwestycje, a koszty inwestycji uwzględnić w taryfach.

Jednakże bezpieczeństwo elektroenergetyczne to nie tylko moce wytwórcze i infrastruktura sieciowa, ale również akceptowalny społecznie poziom cen. Ma to zapewnić promocja konkurencyjności na rynku poprzez wydzielenie organizacyjne w przedsiębiorstwach energetycznych działalności przesyłowej od obrotowej oraz umożliwienie wszystkich odbiorcom energii elektrycznej wyboru jej dostawcy (zasada TPA). Z dniem 1 lipca 2007 roku na terenie całej UE mają obowiązywać powyższe przepisy. Większość państw UE już wdrożyła lub niebawem wdroży praktycznie w życie niniejsze regulacje. Wzmocniona konkurencja już spowodowała, że w wielu państwach UE-15 nastąpił spadek cen energii.

W Polsce mamy do czynienia ze stałym nominalnym wzrostem cen elektryczności, a wynika to z konieczności urynkwienia cen, uwzględnienia rzeczywistych kosztów ponoszonych przez przedsiębiorstwa energetyczne. W tym celu w pierwszych latach zatwierdzania taryf przez Prezesa URE stosowana była metoda regulacji kosztowej, gdzie ceny ustalane były na podstawie tzw. kosztów uzasadnionych i rosły po kilkanaście procent rocznie. Od 2001 roku stosowana jest metoda regulacji bodźcowej, gdzie ceny ustalane są w oparciu o proponowany przez Prezesa URE pułap wzrostu przychodów. Dzięki temu w Polsce następuje obniżka realnego tempa wzrostu cen energii elektrycznej, a przedsiębiorstwa są w nieco większym stopniu zainteresowane dbaniem o redukcję kosztów działalności.

Wykres 2. Realna zmiana cen energii elektrycznej dla odbiorców finalnych w Polsce w stosunku do roku poprzedniego w latach 1998-2003.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych w: Sytuacja ekonomiczno-finansowa elektroenergetyki, kwartalniki w latach 1998-2003, Agencja Rynku Energii S.A.

⁷ Dyrektywa 96/92/EC Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z 19 grudnia 1996 r. w sprawie jednolitych zasad wewnętrznego rynku energii elektrycznej. 1 lipca 2004r. została ona zastąpiona Dyrektywą 2003/54/EC z 26 czerwca 2003r. w sprawie wspólnych zasad dla wewnętrznego rynku energii elektrycznej (Dz. U. UE Nr L 176, z 15.07.2003r.).

Podsumowanie

Energetyka jest strategicznym sektorem gospodarki zarówno w Polsce, jak i w UE. Trudno jest wyobrazić sobie sytuację, gdyby przerwane zostały dostawy energii w różnych jej postaciach. Chcąc zapewnić bezpieczeństwo energetyczne, zarówno z punktu widzenia dostaw surowców energetycznych, wystarczającej ilości mocy wytwórczych w elektrowniach, ciągłości zasilania gaz, ropę czy energię elektryczną oraz niskiej ceny energii, władze polskie aktywnie włączają się w życie gospodarcze sektora energetycznego. W Polsce dokonuje się to zarówno poprzez tworzenie odpowiedniego prawa, nadzór właścicielski, prowadzenie polityki energetycznej i przekształcenia restrukturyzacyjne, jak i wyspecjalizowaną instytucję regulacyjną jaką jest Prezes URE, który monitoruje rynek, a w razie potrzeby wpływa na decyzje przedsiębiorstw poprzez dane instrumentarium będące w jego kompetencjach.

Trzeba podkreślić, iż interwencjonizm państwowy na rynku energii jest często stosowany również w UE, gdzie naczelną zasadą jest liberalizacja życia gospodarczego. Przykładem jest interwencja rządów Hiszpanii i Francji w procesy konsolidacyjne przedsiębiorstw tych państw w 2006 roku. Rząd hiszpański przyjął niezgodne z unijnym prawem dekrety w celu uniemożliwienia przejęcia przez niemiecką grupę energetyczną E.ON hiszpańskiego producenta energii elektrycznej Endesy, zaś rząd francuski próbując zapobiec przejęciu belgijsko-francuskiego Suez przez włoski Enel ogłosił fuzję Suez z rodzimym Gaz de France. Ostatnio bardzo głośnym tematem jest kwestia budowy rurociągu na dnie Bałtyku, który dostarczałby gaz ziemny z Rosji do Niemiec. Mamy tutaj do czynienia z sytuacją, w którą bardzo aktywnie włączają się przywódcy wielu państw, widząc w tym przedsięwzięciu zagrożenie bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego do ich krajów. Reasumując należy stwierdzić, iż ogromne znaczenie energetyki dla życia społeczno-gospodarczego państwa oraz potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego powoduje, iż władze państwowe angażują się silnie w przemiany w energetyce i zawsze będą aktywnie wpływać na ów sektor gospodarki.

BIBLIOGRAFIA:

1. Kahn A.E., (1991), *The Economics of regulation. Principles and Institutions*, t. I, The MIT Press, Cambridge, London 1991
2. Program dla elektroenergetyki, przyjęty 27 marca 2006 roku, (2006), Ministerstwo Gospodarki, Warszawa 2006, <http://www.mgip.gov.pl/NR/rdonlyres/BCA05C75-4732-42A0-9E73-B2858319EB92/18485/Programdlael2.pdf> (stan na dzień 12.05.2006)
3. Program polityki w zakresie pomocy publicznej na lata 2005-2010, (2005), przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 marca 2005 roku, MGIP, UOKiK, Warszawa 2005, <http://www.mgip.gov.pl/NR/rdonlyres/010B749B-C30B-47B4-9849-D8FD8792FD66/9724/ProgramPomocyPubl4.pdf> (stan na dzień 12.05.2006)
4. Raport o stanie gospodarki. Polska 2005, (2005), Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005, http://www.mgip.gov.pl/NR/rdonlyres/05AD8997-E00A-4D15-89A3-FC516AE7EB40/14955/Rapgosp_2006.pdf (stan na dzień 10.05.2006)
5. Raport o stanie przemysłu. Polska 2005, (2005), Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa 2005, <http://www.mgip.gov.pl/NR/rdonlyres/0C489E64-810B-4AF5-97BD-82FBB82EC12D/14957/Rapprzemysl2005.pdf> (stan na dzień 10.05.2006)
6. Ustawa Prawo Energetyczne z dnia 10 kwietnia 1997r. (Dz. U. nr 54, poz. 348, z późniejszymi zmianami)